

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การเลี้ยงปลาดุกเทศในประเทศไทยเริ่ม ประมาณ ปี 2530 ได้มีผู้นำปลาดุกเทศ (*Clarias gariepinus*) เข้ามาเลี้ยงเพราะเป็นปลาที่โตเร็วและต้านทานโรคได้ดีกว่าปลาดุกอูย (*Clarias macrocephalus*) แต่เนื่องจากลักษณะของเนื้อไม่เป็นที่ยอมรับของคนไทย จึงมีความพยายามที่จะรวบรวมลักษณะที่ดีของปลาดุกอูยและปลาดุกเทศเข้าด้วยกันเป็น ลูกผสมต่างสปีชีส์ (interspecific hybrid) ที่มีการเจริญเติบโตดีกว่าปลาดุกอูย มีเนื้อค่อนข้างเหลืองแม้ในระยะแรกจะมีปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับของตลาด แต่ในปัจจุบันกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ของผลผลิตปลาดุกของประเทศไทย เป็นปลาลูกผสมหรือที่เรียกกันว่า บิ๊กอูย ซึ่งกรมประมงยังได้ศึกษาต่อเนื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติทางพันธุกรรมของปลาลูกผสม เพื่อจะทำการปรับปรุงพันธุกรรมของปลาลูกผสมต่อไป (อุทัยรัตน์ ณ นคร, 2538) ยังมีการเลี้ยงปลาดุกเทศเทศผู้เพื่อใช้เป็นพ่อพันธุ์ไปผสมข้ามพันธุ์กับปลาดุกอูยแต่มีข้อจำกัดก็คือ ต้องทำการฆ่าปลาแล้วใช้น้ำเชื้อสดผสมเทียม ทำให้บางฤดูกาลจะเกิดการขาดแคลนพ่อพันธุ์ปลาดุกเทศ การผสมเทียมปลานิยมใช้น้ำเชื้อสดทำให้มีโอกาสที่จะเกิดการผสมเลือดชิดได้ (กฤษณ์ มงคลปัญญา, 2536) ดังนั้นการวิจัยในเรื่องของการเก็บรักษาน้ำเชื้อปลาในลักษณะน้ำเชื้อแช่แข็งโดยการเก็บรักษาน้ำเชื้อปลาดุกเทศด้วยวิธีแช่แข็งควรต้องศึกษาและนำไปสู่ภาคการปฏิบัติ ประโยชน์ของการเก็บรักษาน้ำเชื้อโดยวิธีแช่แข็งในปลาดุกเทศจะก่อให้เกิดองค์ความรู้อย่างยิ่งต่อวงการเพาะเลี้ยงปลาและชีววิทยาการประมง (กฤษณ์ มงคลปัญญา, 2536) กล่าวถึงประโยชน์ของการเก็บรักษาน้ำเชื้อปลาแบบแช่แข็ง ดังนี้

1. ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงพ่อพันธุ์ปลา เพราะสามารถลดจำนวนพ่อพันธุ์ปลาให้น้อยลง จึงสิ้นเปลืองค่าเลี้ยงดูและเนื้อที่บ่อปลาน้อยลงตามไปด้วย
2. การคัดเลือกผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้ปลาที่เจริญเติบโตเร็วและมีความต้านทานต่อโรค และเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ จะทำได้สะดวกขึ้นเมื่อมีน้ำเชื้อแช่แข็งเก็บรักษาไว้ใช้ประโยชน์ภายหลังที่พ่อพันธุ์ปลาตัวนั้นอาจตาย หรือสูญหายไปแล้ว
3. เพื่อใช้ประโยชน์ในการผสมพันธุ์ และการผสมข้ามชนิด (interspecific hybridization) ตลอดจนอาจใช้ผสมพันธุ์ข้ามสกุล (intergeneric hybridization) เพื่อให้ได้ปลาสายพันธุ์ใหม่ หรือลูกผสมชนิดใหม่ที่มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจสูงขึ้น

4. การผสมพันธุ์ปลาส่วนใหญ่ที่ข้ามชนิดหรือข้ามสกุล จะมีฤดูผสมพันธุ์ไม่ตรงกัน การผสมพันธุ์โดยใช้น้ำเชื้อสดจากพ่อพันธุ์ปลาเป็นไปได้อย่างยาก การใช้น้ำเชื้อแช่แข็งจะแก้ปัญหานี้ได้

5. การเก็บรักษาน้ำเชื้อแช่แข็งเป็นประโยชน์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการทำการผสมเทียมในปลาบางชนิดที่หายาก หรือใกล้จะสูญพันธุ์ (endangered species) เช่น ปลาน้ำจืด (*Pangasianodon gigas*) และปลาเทพา (*Pangasius snithwongsei*)

6. การเก็บรักษาน้ำเชื้อปลาแบบแช่แข็งไว้ใช้ประโยชน์ในการวิจัย เช่น ในโครงการความร่วมมือระหว่างชาติและนำไปขยายผลถึงเกษตรกรได้ในอนาคตนั้นหากเป็นการเก็บรักษาในถังไนโตรเจนเหลวที่อุณหภูมิ -196 องศาเซลเซียส และมีการดูแลคอยเติมไนโตรเจนเหลวอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถเก็บน้ำเชื้อนั้นไว้ได้ตลอดกาล อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity)

เมื่อทำการผสมเทียมปลาอุกเทศแล้วไปจะปฏิสนธิและพัฒนาไปตามลำดับจนได้ตัวอ่อนระยะต่างๆที่สามารถตรวจการเจริญเติบโตได้ทุกระยะเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบชนิดและระดับของสาร cryoprotectant ที่เหมาะสมรวมถึง การประเมินคุณภาพตัวอ่อนที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในการนำไปเลี้ยงอนุบาล การเก็บรักษาอสุจิของปลาประสบความสำเร็จด้วยดีในปลาหลายชนิดแต่ก็ยังมีรายละเอียดที่ต้องได้รับการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบชนิดและระดับของสาร cryoprotectant ชนิดต่างๆที่เหมาะสมในการผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งปลาอุกเทศ

3. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาถึงชนิดและปริมาณของสาร cryoprotectant คือ เมทานอล (methanol) ไดมethylsulfoxide (DMSO) และกลีเซอรอล (glycerol) ชนิดละ 3 ระดับโดยทำน้ำเชื้อปลาอุกเทศแช่แข็ง ตามแนวทางของ Lahnsteiner et al. (2003) และใช้วิธีการผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อแช่แข็งที่ละลายแล้วต่อการพัฒนาตัวอ่อนของปลาอุกเทศ ในระยะปฏิสนธิ ระยะแรกของบลาสตูลา (early blastulation stage) ระยะสุดท้ายของบลาสตูลา (late blastulation stage) ระยะแกสตรูเลชัน (gastrulation stage) ระยะลำตัวเกิดปล้อง (body segment appearance stage) หรือ โซไมต์ (somite stage) และระยะฟักออกเป็นตัว (hatching stage)

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ชนิดและระดับของสาร ไครโอโพรเทคแทนท์ ที่เหมาะสมต่อการผลิตน้ำเชื้อปลาดุกเทศ
แช่แข็งเพื่อใช้ในการผสมเทียมผลิตลูกปลาดุกเทศ